kogu hooneid, mis moodustavad veel praegugi ülikooli hoonestiku südame. Ülikool asus esimesed aastad küll v. Bocki majas, praeguses polikliiniku ja matemaatika-instituudi hoones, ja n. n. „vanas ülikoolis," Rüütli uuli ja Suureturu nurgal, mis oksjoni teel osteti parun Ungern-Sternbergi pärandusest. Aga juba 1804.—1809. a. ehitati praegune ülikooli-peahoone arhitektuuri professori Joh. Wilh. Krause plaanidel ja juhatusel; aa. 1803—1806 — praegused raamatukoguruumid Püha Peetruse ja Pauluse nimelise doomkiriku varemetes sama Krause kavade järele; 1803.—1805. a. — anatoomiateater; 1802. a. — puust maneež, mille asemele 1821. a. tehti kivist hoone. Aa. 1806—1808 sai valmis endisest kasarmust kolme kliiniku ühine maja, mis hiljemalt ümber ehitatud ja praegu mahutab sisehaiguste-kliinikut; 1807.—1810. a. ehitati tähetorn, millele 1824. a. muretseti oma aja kohta maailma kõige suurem refraktor; 1819.—1821. a. valmis astronoomiaprofessori maja tähetorni juures. 1806. a. kinkis pr. M. v. Rosenkampff ülikoolile praeguse botaanika-aia platsi, kuhu asutati 1810. aastani tarvilikud ehitised ja triiphooned. 1809.—1810. a. ehitati praeguse naistekliiniku kohale Toomi majapidamise jaoks maja ühes kõrvalhoonetega. Kõik need ehitused nõudsid kulu kuni 1810. a. ühtekokku 805 777 rubla 41½ kop. Toomemäe kordaseadmise kallal, mis oli alguses lage ja täis risu ning prahti, töötas 1803. a. peale professorite komisjon, kes 1815 oma töö lõpetas. — Hiljemalt täiendati neid ülikooli hooneid uute juurdeehituse ja ostu teel. Nii omandati ülikoolile 1839. a. v. Bocki maja, milles ülikool esimesel algusajal oli asunud; 1840.—42. a. tehti Toomi majapidamise hoone asemele naistekliinik; aa. 1856—1859 ehitati peahoone mõlemad tiivad; 1860. a. sai valmis ülikooli kirik; 1867. a. osteti silmakliiniku-maja; aa. 1874—1875 löödi üles praegused haavakliiniku-barakid; 1880. a. osteti vaimuhaigete-kliiniku hoone; aa. 1887—1888 ehitati Savi uulile füsioloogia- ja patoloogia-instituut.

Oma teadusliku ja õppetegevuse poolest oli ülikool, eriti 1820.—1840. aa. ja pärast 1865. a., kuni venestuseni, õige kõrgel järjel. Siin töötas teadlasi, kel oli laialine, isegi üleilmline nimi. Silmapaistvamatest õpetlastest olgu siinkohal nimetatud usuteadlased F. A. Philippi (1841—1851 Tartus), Alexander v. Oettingen (1856—1890) ja Theodosius Harnack (1845—1852; 1865—1875); õigusteadlased Ch. Chr. v. Dabelov (1818—1830) ja F. G. v. Bunge (1831—1842); füsioloogid A. Schmidt (1869—1894) ja G. v. Bunge (dotsent 1874—1885); kirurgid N. J. Pirogov (1836—1841), G. F. Adelmann (1841—1878) ja E. v. Bergmann (1871—1878); rohuteadlane J. G. Dragendorff (1864—1894); psühhiaater E. Kraepelin (1886—1891); keemik C. Schmidt (1846—1892); geoloog O. H. Abich (1842—1847); astronoomid F. G. v. Struve (1813—1840) ja J. H. Mädler (1840—1865); botaanik K. Chr. F. Ledebour (1811—1836); ajaloolane A. Brückner (1872—1891); filosoofid L. Strümpell (1845—1870) ja G. Teichmüller (1871—1888) j. t. Lühemat aega on siin teotsenud kuulsused, nagu botaanik M. J. Schleiden (1863—1864), kelle jaoks loodi taimefüsioloogia õppetool, riigiteadlane A. Wagner (1865—1868), keemik W. Ostwald (1879—1882 eradotsent, 1880—1882 assistent), usuteadlane A. Harnack, Th. Harnacki poeg (õppinud Tartus, 1875—1876 6 kuud ajaloolise usut. dotsent). Tartu ülikooli õpilaste hulka kuulub tähtis loodusteadlane K. E. v. Baer, kelle mälestussammas Toomimäel seisab (püstitatud 1886. a.). — Huvitav on siinkohal konstateerida, et F. R. Fählmann 1843 kuni 1845 farmakoloogia-õppetooli vakantsi aegu ülesandel on loenguid pidanud farmakoloogia ja retseptuuri kohta. Ühtlasi oli tema eesti keele lektoriks.

Tartu, lk. 651